

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Hörksälven södra i Ljusnarsbergs kommun

Beslut

Bildande av naturreservat

Länsstyrelsen i Örebro län förklarar det område vilket avgränsats på beslutskartan i detta beslutsdokument som naturreservat. Reservatets exakta gränser framgår av den slutliga utmärkningen i fält.

Naturreservatets namn ska vara Hörksälven södra.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, samt att tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Syftet är också att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer och att skydda, återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Reservatets vattendrag och omgivande naturskogar med våtmarks- mosaiker och geomorfologiska landformer samt dess biologiska mångfald och orörda karaktär ska bevaras och utvecklas. Samtidigt ska de skyddsvärda arter som förekommer naturligt i reservatet ges förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Syftet ska tillgodoses genom att området undantas från all form av exploatering, vattenbruk, skogsbruk och jordbruk. Den huvudsakliga förvaltningsinriktningen är också fri utveckling, utan någon löpande skötsel. Samtidigt behövs åtgärder för att bevara, återskapa och nyskapa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Exempel på de åtgärder som kan komma i fråga i och kring älven och dess biflöden är borttagning av vandringshinder och utplacering av strukturer som gynnar skyddsvärda arter knutna till vattenmiljön. I

älvens omgivningar behövs återkommande insatser för att bevara och restaurera de skogar som har en mer öppen karaktär. Det kan till exempel handla om naturvårdande bränningar eller brandefterliknande åtgärder.

Inom ramen för bevarandet av områdets naturmiljöer och biologiska mångfald kan åtgärder vidtas som underlättar för friluftslivet.

Föreskrifter

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som gäller enligt annan lagstiftning är det förbjudet att:

1. utföra något slag av skogsavverkning eller skogsvårdsåtgärd, fälla enstaka träd eller buskar samt att samla ihop, föra bort eller upparbeta döda buskar, döda stående eller liggande träd eller delar av träd,
2. så eller plantera träd, buskar eller andra växter,
3. borra, gräva, spränga, schakta, markbereda, påla eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark, block eller berg, eller bedriva täkt av något slag, utfylla, tippa, eller anordna upplag,
4. dika, rensa dike, kulvertera dike, dämna, avleda vatten eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållanden,
5. anlägga väg, stig, led eller uppställningsplats för fordon, båtar eller andra farkoster,
6. uppföra byggnad eller annan anläggning,
7. utöka befintlig byggnad eller anläggning,
8. dra fram ledning i mark, vatten eller luft eller ändra befintlig ledning,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, gödselmedel eller andra preparat,
10. framföra motordrivet fordon annat än på befintliga vägar, parkeringar och dess anslutande vägar,
11. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
12. uppföra jakttorn, röja siktgator för jakt, stödutfodra vilt eller placera ut saltsten,
13. utan Länsstyrelsens tillstånd tillföra kalk.

B. Föreskrifter om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla

1. Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavla.
3. Borttagning av främmande växter som till exempel lärkträd, contortatall, blomsterlupin och parkslide genom avverkning, röjning, manuell uppgrävning av rotsystem, utplacering av marktäckningsduk eller liknande.
4. Eliminering av främmande djur som till exempel spansk skogssnigel, mufflonfår, bäckröding, mink och mårddhund med jakt, judasdjur, fiske, elfiske, fällfångst, insamling eller avlivning med liknande metoder.
5. Fällning eller beskärning av enstaka träd längs vägar, reservatsgränser, byggnader och vid anläggningar för friluftslivet, för att undvika skador på människor eller anläggningar.
6. Återställning av områdets hydrologi genom igenläggning av diken.
7. Utplacering av stenblock, död ved och grus i reservatets vattenmiljö och dess strandzoner för att gynna öring och flodpärlmussla samt andra skyddsvärda arter som till exempel olika svämmossor.
8. Fällning, ringbarkning eller röjning av träd och buskar för att främja livsmiljöer för skyddsvärda arter och naturvärdesträd samt vårda öppna eller halvöppna våtmarker och skogar, åtgärderna får inte medföra att beskuggning av vattendrag minskar påtagligt sommartid.
9. Naturvårdsbränning eller fläckvis framgrävning av mineraljord för att återskapa eller bibehålla öppna tallskogar och gynna löv samt det skyddsvärda arter som är knutna till nämnda naturtyper.
10. Utsättning av skyddsvärda arter som flodpärlmussla och öring vilka kommer från närliggande populationer eller är av liknande genotyper.
11. Inympning, plantering eller sådd av skyddsvärda lavar, mossor och växter vilka förekommer naturligt i trakten och tillhöra reservatets naturtyper, plantmaterialet ska komma från närliggande populationer eller vara av liknande genotyp.
12. Undersökning och dokumentation av mark- och vattenförhållanden genom flödesmätningar, vatten- och markprovtagningar eller liknande.
13. Inventering, uppföljning och övervakning av växter, svampar och djur genom insamling, märkning, uppförande av tillfälliga

anläggningar, viltkameror, elfiske, fiskräknare eller med andra jämförbara metoder.

C. Föreskrifter om rätten att färdas och vistas samt om ordningen i övrigt i naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt annan lagstiftning är det förbjudet att:

1. borra, hacka, spränga, gräva, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jordytan, sten eller block, eller att flytta eller föra bort sten, block eller jord,
2. Fälla, bortföra eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller omkullfallna träd och buskar, eller delar av träd och buskar,
3. skada vegetationen till exempel genom att gräva upp ris, gräs, örter, mossor eller lavar, förbudet gäller inte bär-, svamp- och blomplockning,
4. framföra motordrivet fordon annat än på bilvägar,
5. elda annat än på angiven plats och av förvaltaren tillhanda-hållen ved, förbudet gäller inte medhavda grillar, gasol- och spritkök eller liknande,
6. rida förutom på vägar och anvisade ridleder,
7. cykla annat än på vägar eller anvisade cykelleder,
8. campa eller ställa upp campingfordon i mer än ett dygn på samma plats,
9. medvetet störa djurlivet annat än vad som normalt förekommer vid bedrivande av jakt och fiske,
10. utan Länsstyrelsens tillstånd sätta upp permanent tavla, skylt, affisch, snitsla spår sätta upp övervakningskameror eller därmed jämförlig anordning.

Ordningsföreskrifterna träder i kraft den 2025-09-03 och gäller omedelbart även om de överklagas.

Undantag från A och C föreskrifterna

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för:

- a) förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som krävs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår ovan av B-föreskrifterna,
- b) förvaltaren av naturreservatet att framföra motorfordon i terräng om det krävs för att genomföra de åtgärder som framgår ovan av föreskrifterna under B,

- c) personal inom den statliga rovdjursförvaltningen att framföra motordrivet fordon på snöbeklädd mark i samband med rovdjursinventeringar,
- d) personal inom i sjukvård-, polis- eller räddningstjänst att framföra motordrivet fordon i terräng i samband med insatser, anmälan om sådana åtgärder ska om möjligt göras till Länsstyrelsen i förväg, annars snarast efter genomförandet,
- e) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintlig bilväg och vägbro med tillhörande anläggningar i direkt anslutning till väg och vägbro, i enlighet med nyttjanderätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande,
- f) ledningsägare att underhålla anläggningar i enlighet med de rättigheter som är gällande vid detta besluts ikraftträdande,
- g) rättighetshavare att underhålla och driva anläggningar i enlighet med Ledningsrätt akt nr: 1864-85/12,
- h) rättighetshavare att efter tillstånd från Länsstyrelsen anlägga utterpassager eller genomföra andra naturvårdsåtgärder under vägbroar och vägtrummor,
- i) rättighetshavare att transportera ut fälld älg, hjort, björn eller vildsvin med fordon som inte ger långsiktigt bestående skador på mark eller vegetation eller orsakar skador som riskerar att förorena vattenmiljön,
- j) innehavare av särskild rätt till jakt att uppföra anordningar för jakt på mink och bäver inom reservatet
- k) rättighetshavare att efter tillstånd från Länsstyrelsen utföra fysiska prospekteringsarbeten (såsom jordborrning, ytbergprovtagning och kärnborrning) i enlighet med befintligt undersökningstillstånd "Ställdalen nr 1008".

Skälen för beslutet - reservatets prioriterade bevarandevärden

Reservatets prioriterade bevarandevärden utgörs av en älv med mycket höga biologiska värden samt dess biflöden, våtmarker, omgivande naturskogar och geomorfologiska formationer. De prioriterade bevarandevärdena består även av de livsmiljöer för skyddsvärda arter som nämnda naturtyper utgör.

Den del av Hörksälvens vattensystem som sträcker sig från Ställberg i norr till Kumla älv i söder hyser höga biologiska värden. Älven är därför klassad som nationellt värdefullt naturvatten.

Bland känsliga och krävande arter i vattenmiljön kan särskilt nämnas flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*) och öring (*Salmo*

trutta). Flodpärlmusslan är upptagen i bilaga 2 och 5 i EU:s livsmiljödirektiv och klassad som starkt hotad (EN) både enligt den nationella rödlistan från 2020 och den globala rödlistan från 2017. Hörksälven är ett av de kvarvarande vattendrag i länet där arten reproducerar sig. I vattendraget förekommer också den rödlistade laken (*Lota lota*) VU och stensimpan (*Cottus gobio*) som är upptagen i EU:s livsmiljödirektiv bilaga 2.

Öringen och flodpärlmusslans livsmiljöer utgör reservatets prioriterade bevarandevärden i och kring områdets vattenmiljöer. Det betyder att restaurering, nyskapande och bevarande av dessa arters livsmiljöer är prioriterade. Arternas livsmiljöer består av naturligt meandrande vattendrag med syrerika grusbottnar och hög andel sten, block och död ved. Sten och block ger gynnsamma strömvariationer och meandring minskar risken för att grus och död ved spolats bort i samband med höga flöden. Död ved utgör en av de viktigaste primära näringskällorna i vattendraget. Det är också viktigt att vattendraget är beskuggat av uppvuxen skog eftersom båda arterna är känsliga för höga vattentemperaturer. Vidare behöver den skog som omger älven ha en hög andel triviallöv och död ved som genererar insekter vilka stärker de akvatiska ekosystemen. Eftersom flodpärlmusslan är beroende av öring för sin spridning är det viktigt att det saknas vandringshinder för öring i vattendraget, annars riskerar nämnda arter att bli genetiskt isolerade.

Ovan nämnda livsmiljöer hotas främst av skogsbruk och exploatering i älvens närhet eftersom beskuggningen av vattendraget minskar. Dessutom riskerar grusbottnar att slammas igen av läckage till exempel från närbelägna hyggen. Vidare försämras livsmiljöerna av rensning och rätning och arternas möjlighet till spridning omöjliggörs av dämning. För att arterna ska överleva på sikt krävs förutom ett strikt skydd mot exploatering, skogsbruk, jordbruk och vattenbruk, även åtgärder för att förbättra arternas livsmiljöer.

Områdets kallkällor och värdefulla våtmarker med rörligt markvatten och utfällning av järnockra indikerar en rikare våtmarksmiljö. Kallkällor är också en våtmarksmiljö som är en utpekad naturtyp enligt EU:s livsmiljödirektiv bilaga 1 (kod 7160). Att bevara och bibehålla dessa våtmarker är också ett av reservatens prioriterade bevarandevärden. För att bevara dessa naturmiljöer krävs ett strikt

skydd mot skogsbruk och markavvattning samt hydrologisk restaurering genom igenläggning av diken.

I reservatets terrestra delar utgörs de prioriterade bevarandevärdena av olikåldrig naturskogsartad blandskog med förekomst av gammal barrskog, grov triviallövskog och död ved. Delar av skogen utgörs också av den prioriterade skogstypen sandbarrskog. Vidare utgörs områdets prioriterade bevarandevärden av reservatets unika landformer som ger upphov till rörligt markvatten.

Ovan nämnda naturtyper är också livsmiljöer för skyddsvärda arter. Dessa livsmiljöer utgör också reservatets prioriterade bevarandevärden.

Bland de skyddsvärda arter som är knutna till gammelskogen kan nämnas tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*), vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*) NT, skogstrappmossa (*Anastrophyllum michauxii*) NT, Platt spretmossa (*Herzogiella turfacea*) NT, garnlav (*Alectoria sarmentosa*) NT, vedskivlav (*Hertelidea botryosa*) NT, granticka (*Porodaedalea chrysoloma*) NT, svart taggsvamp (*Phellodon niger*) NT och dofttaggsvamp (*Hydnellum suaveolens*) NT. Dessa arter är bland annat beroende av skoglig kontinuitet, död ved, naturliga hydrologiska förhållanden och de landformer som ger upphov till rörligt markvatten. Många av arterna gynnas även av att området bitvis är kalkpåverkat vilket den utfällning av kalktuff som finns på vissa håll längs med älvens strandkant indikerar.

I den torrare och mer talldominerade sandbarrskogen finns motaggsvamp (*Sarcodon squamosus*) NT som är beroende av halvöppen tallskog med tunt förnalager och som gynnas av fläckar med blottad mineraljord.

Samtliga arter är rödlistade enligt 2020 års svenska rödlista. Arternas livsmiljöer hotas främst av exploatering, skogsbruk och markavvattning men även av en allt för sluten skog som en upphörd branddynamik för med sig. Att bevara, nyskapa och återskapa dessa livsmiljöer är följaktligen prioriterat i reservatets terrestra delar.

Fastställande av skötselplan

Länsstyrelsen fastställer bifogad skötselplan bilaga 1, för naturreservatets långsiktiga vård.

Beskrivning av ärendet

Under 2005 fick Länsstyrelserna i uppdrag av regeringen att peka ut nationellt värdefulla naturvatten. Hörksälven var ett av de naturvatten som hade så höga limniska värdet att det blev klassat som nationellt värdefullt (klass 2).

Frågan om områdesskydd uppmärksammades av Skogsstyrelsen 2019 i samband med att flera avverkningsanmälningar som berörde vattendraget visade sig ha mycket höga skogliga naturvärden. Om avverkningarna genomfördes som planerat riskerade även vattenmiljön att påverkas negativt. De berörda privata markägarna var också villiga att börja diskutera skydd. Samtidigt inventerade Länsstyrelsen områdets naturvärden och kom fram till att de limniska värdena var mycket högre än vad tidigare undersökningar visat. Även de omgivande skogliga och geomorfologiska värdena var mycket höga. Därigenom fick området hög prioritet för ett varaktigt skydd som naturreservat.

Beslutet om naturreservat innefattar bara det område där avtal om intrångsersättning ingåtts. Länsstyrelsen kommer därför att fortsätta verka för att oskyddade delar av Hörksälven och dess omgivande skogar får ett varaktigt skydd.

Motivering till beslutet

De särskilda naturvärden som framkommit om reservatsområdet kräver ett ändamålsenligt och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av naturreservat.

Förutsättningarna att bevara och stärka områdets biologiska mångfald och värdefulla livsmiljöer bedöms som goda under förutsättning att förvaltningsinriktningen i detta beslut följs.

Miljökvalitetsmål, agenda 2030 och ekosystemtjänster

Reservatsbeslutet följer Naturvårdsverkets riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd. Beslutet är också i överensstämmelse med de av riksdagen antagna miljökvalitetsmålen samt Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden. Skyddet av Hörksälven södra bidrar till miljömålen Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv, Myllrande våtmarker och Levande sjöar och vattendrag.

Naturreservatet bidrar även till att livsmiljöer och arter som är av unionsintresse, når eller bibehåller gynnsam bevarandestatus i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning om restaurering av natur och om ändring av förordning, EU 2022/869 (se tabell på sidan 12).

Naturreservatet bidrar också till att uppfylla två av delmålen i FN:s globala hållbarhetsmål, agenda 2030. Dessa delmål är 6.6 Skydd och återställande av vattenrelaterade ekosystem och delmål 15.5 Hejdad förlust av biologisk mångfald.

Naturreservatet bidrar även till skyddet av ekosystem vars funktioner är viktiga för upprätthållande av de ekosystemtjänster vårt samhälle är beroende av.

Lämplig användning av markområden

Beslutet strider inte mot någon kommunal detaljplan eller annan områdesbestämmelse enligt plan- och bygglagen. Beslutet strider inte heller mot någon kommunal översiktsplan.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 kapitlet miljöbalken. Enligt 3 kap 10 § i miljöbalken om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Några riksintressen finns inte i området, däremot har Boliden Mineral AB undersökningstillstånd (Ställdalen nr 1008) som avser undersökningar efter bly och zink. Tillståndet är giltigt t.o.m. 31 augusti 2026. Enligt reservatsföreskrifterna krävs ett tillstånd för prospektering. Syftet med den föreskriften är inte att stoppa all vidare prospektering utan att se till att den prospektering som eventuellt genomförs görs med minsta möjliga ingrepp i naturen. Vidare konstaterar Länsstyrelsen att undersökningstillståndet täcker en yta av 11 000 hektar. Reservatets yta är endast 23 ha. Det betyder att reservatet enbart utgör ca 2 promille av den ytan som Boliden Mineral AB har undersökningstillstånd för.

Intresseprövning

Beslutet om naturreservat innebär inskränkning i den enskildes rätt att använda mark och vatten. I en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen bedömer Länsstyrelsen att dessa inskränkningar

inte går längre än vad som krävs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

Beslutets påverkan på allemansrätten

Reservatsbeslutet innehåller ordningsföreskrifter (C-föreskrifter) som bland annat begränsar allemansrätten. Länsstyrelsens bedömning är att konsekvenserna för allmänheten är försumbara. Därför saknas det skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Bestämmelser om skydd för naturen finns i 7 kap. miljöbalken (MB) och i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera (FOM).

Enligt 7 kap. 4 § MB får Länsstyrelsen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB första stycket ska skälen för beslutet anges. Enligt samma paragraf andra stycket ska ett beslut om att bilda naturreservat ange de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Dessa inskränkningar framgår av reservatets A-föreskrifter.

Enligt 7 kap. 25 § MB ska en inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som ett beslut om naturreservat innebär, inte gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Enligt 7 kap. 6 § MB får Länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla de åtgärder som behövs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses. Dessa åtgärder framgår av reservatets B-föreskrifter.

Enligt 7 kap. 30 § MB och 22 § FOM får Länsstyrelsen meddela föreskrifter om rätten att färdas och vistas samt om ordningen i övrigt i området om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Dessa föreskrifter framgår av reservatets C-föreskrifter.

Enligt 3 § FOM ska Länsstyrelsen fastställa en skötselplan för naturreservatet.

Enligt 7 kap. 8 § MB får ett beslut om bildande av naturreservat inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900).

Bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden finns i 3 och 4 kap. miljöbalken (MB).

I 3 kap. MB finns de grundläggande hushållningsbestämmelserna som ska främja väl genomtänkta avvägningar mellan olika önskemål om att utnyttja marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. I kapitlet anges vilka allmänna intressen som särskilt ska beaktas vid sådana avvägningar för att en god hushållning med mark- och vattenområden ska uppnås.

Enligt 3 § förordning (2024:183) om konsekvensutredning vid regelgivning ska en myndighet, inför beslut om föreskrifter genomföra en konsekvensutredning av regelgivning. Men enligt 4 § i samma förordning får en myndighet i vissa fall besluta om att en konsekvensutredning inte behöver tas fram om det saknas skäl. En sådan bedömning ska dokumenteras och skälen för bedömningen anges.

Remisshantering

Ärendet har varit föremål för remissbehandling. Sakägare och övriga remissinstanser har beretts möjlighet att yttra sig över förslag till beslut.

Samråd har skett med Ljusnarsbergs kommun.

Information om naturreservatet

Namn:	Hörksälven södra
NVR-id:	2065323
Kommun:	Ljusnarsberg
Lägesbeskrivning	Utanför Ställberg 12 km norr om Kopparberg
IUCN-kategori:	Ia, Strikt naturreservat (Strict Nature Reserve)
Huvudavrinningsområde	Norrström
Ytvattenförekomst ID:	SE665310-145093
Fastigheter:	Del av fastigheterna Nubbtorp 1:20, Nubbtorp 2:1 och Ställberget 6:1
Markägare:	Enskilda
Rättigheter:	Vägsamfällighet, servitut vatten och avlopp, jakträtt, fiskerätt
Areal:	23 hektar, varav 21,7 hektar produktiv skogsmark
Naturtyper:	21,7 hektar barrblandskog, 1,3 hektar vattenyta
Prioriterade livsmiljöer enligt livsmiljödirektivet	Större vattendrag (3210), kalkkällor (7160) taiga undertyp B och C1 (9010)
Prioriterade arter enligt livsmiljödirektivet	Stensimpa (1163), flodpärlmussla (1029) och grön sköldmossa (1386)
Förvaltare av reservatet:	Länsstyrelsen i Örebro län

Du kan överklaga beslutet

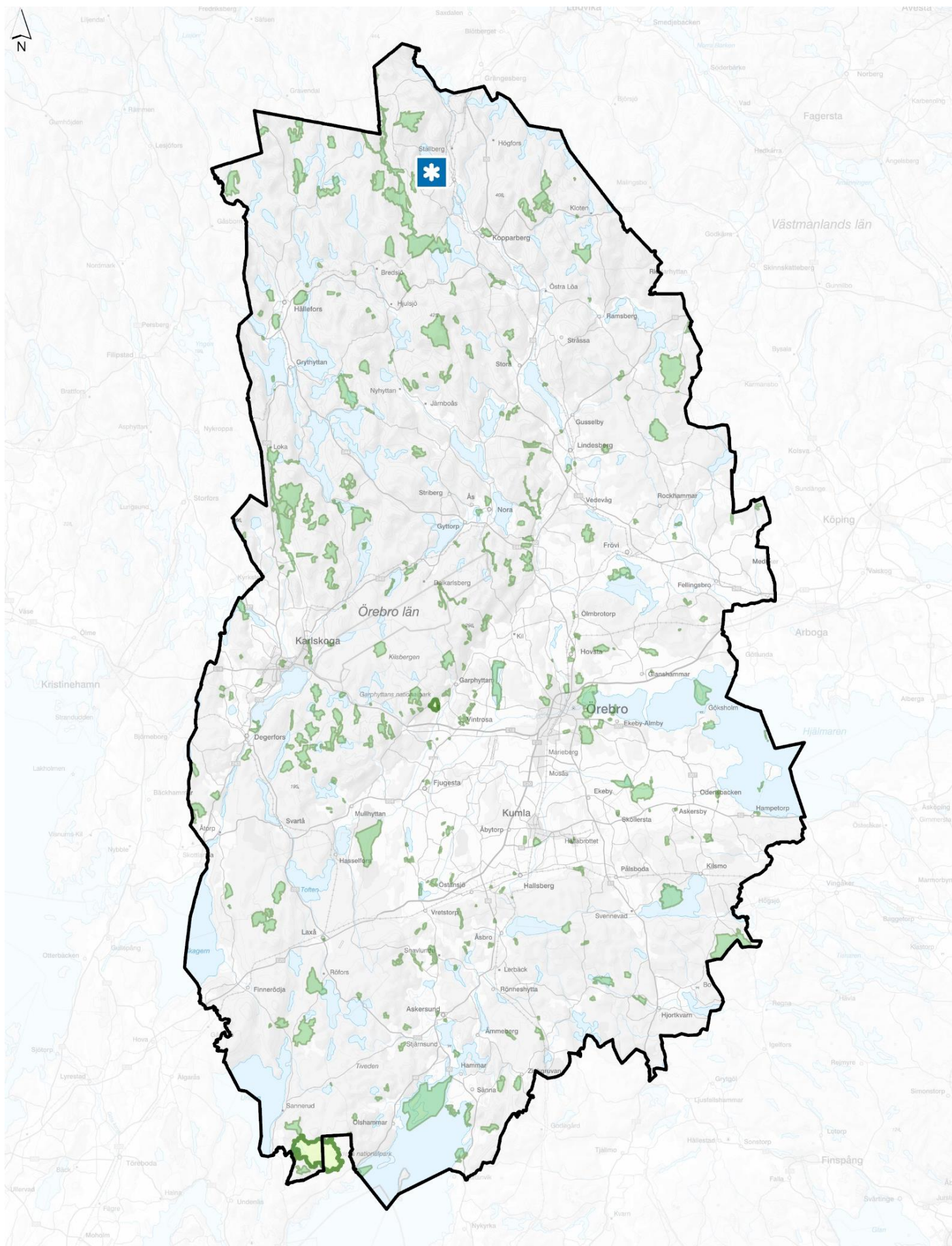
Se bilaga 2 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lena Rådström Baastad med naturvårdshandläggare Mattias Sterner som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsjurist Madelene Stillnert medverkat.

Bilagor

1. Skötselplan
2. Överklagandehänvisning

Översiktskarta för naturreservatet Hörksälven södra

■ Befintliga naturreservat
■ Nationalparker

■ Naturreservat enligt detta beslut

0 10 20 30 40 50 km

2025-09-03

5902-2021

Beslutskarta för naturreservatet Hörksälven södra

Ljusnarsbergs kommun

 Naturreservat enligt detta beslut